

Krótkie opisy spacerów

1. Kolejarze i młoda Wola - okolice Dworca Głównego i ul. Kolejową do Dworca Zachodniego.

Uruchomienie kolei warszawsko-wiedeńskiej w połowie XIX wieku zmieniły oblicze tego obszaru. Wzdłuż torów powstawały wielkie hale magazynów kolejowych, a później zakłady przemysłowe. Dziś tereny te łapią drugi oddech – kolejarsko-przemysłową infrastrukturę zastępują nowoczesne osiedla, a dworce przechodzą metamorfozę. Sprawdźmy, co się tam dzieje!

2. Fabrykanci i hipsterzy - spacer po Fabryce Norblina i okolicach mennicy.

Stoi za nią ponad 200 lat historii. Przez lata wytwórnia Norblin, Bracia Buch i T. Werner, a po II wojnie Walcowania Warszawa była zaniedbaną perłą poprzemysłowej architektury miasta. Całkiem niedawno przekształciła się w nowoczesne miejsce z biurami, sklepami, restauracjami, kawiarniami, ale wcale nie odcinające się od przeszłości. Zobaczmy, ile jest nowego w starym?

3. Gangsterzy i ferajna - spacer po okolicach dawnego Kercelaka.

Tatę Tasiemkę znał niemal każdy mieszkaniec Woli. Był pierwowzorem Kuma Kaplicy, bohatera znanej powieści Szczepana Twardocha „Król”. Gdzie naprawdę działał? Co dziś znajduje się w jego „miejscu pracy”? Co znaczy słowo bryzg, a co buchnąć? Kim był geszefciarz, a kim szprotka?

4. Literaci i artyści - od ul. Pustola poprzez park Szymańskiego i Rondo Tybetu do ul. Ordona.

Na robotniczej Woli mieszkali i tworzyli artyści wielkiego formatu. Oto np. Ryszard Kapuściński. Mówili o nim „cesarz reportażu”. Przez wiele lat mieszkał przy ul. Pustola – na jego domu wisi dziś tablica. Całkiem niedaleko znajduje się park noszący imię kolejnego literata – Edwarda Szymańskiego, poety i dziennikarza. Ale na Woli tworzy dziś nowe pokolenie artystów – oto pod ruchliwymi jezdniami alei Prymasa Tysiąclecia od kilku lat funkcjonuje plenerowa galeria sztuki. Kto tam wystawia swe dzieła? Gdzie jeszcze spotkamy wielką sztukę?

5. Browarnicy i białe kołnierzyki - spacer po Browarach i okolicach Placu Europejskiego.

W XVIII wieku przy ul. Grzybowskiej funkcjonowało ponad 10 zakładów piwowych. Sto lat później, w 1846 roku rozpoczyna się historia największego warszawskiego browaru – Haberbuscha i Schielego. Dziś miejsce browarników zajęły białe kołnierzyki, choć piwo znów się tu warzy. Jak wygląda ta okolica dzisiaj?

6. Wybitni architekci modernizmu - spacer po Kole.

Architekci Helena i Szymon Syrkusowie należą do czołówki polskiej awangardy. Jednym z najważniejszych dzieł powojennego modernizmu w Polsce jest zaprojektowane przez nich Osiedle WSM Koło II. Poszukamy ciekawych rozwiązań architektonicznych, które nawet dziś mogą zaskakiwać.

7. Młynarze i żołnierze - od Pałacyku Michla wzdłuż Młynarskiej

Karol Michler kupił posesję przy ulicy Wolskiej 40 w końcu XIX wieku. Za posesją stanęły wielkie zakłady zbożowe. Pałacyk Michlera na stałe wszedł do historii w początkach powstania warszawskiego – uwiecznił go w piosence Ziutek Szczepański. Swego czasu na współczesnym obszarze Woli było kilkadziesiąt wiatraków, na samej ulicy Młynarskiej w 1920 roku było ich aż 16. Czy znajdziemy dziś ich ślady?

8. Tramwajarze i artyści - okolice Muzeum Powstania Warszawskiego i ul. Skierniewickiej.

Zajezdnia na Młynarskiej powstała w 1903 na potrzeby rozwijającej się sieci tramwajów konnych. Była to w tamtych czasach czwarta remiza tramwajowa w Warszawie. W dawnej jej elektrowni działa Muzeum Powstania Warszawskiego, w którego parku pamięci prezentują swe dzieła wybitni artyści. Kilka ciekawych prac znajdziemy też na ul. Skierniewickiej.

9. Sportowcy i ich następcy - od Olimpij, poprzez Moczydło do Sarmaty.

Na Woli znajduje się najwyższe bungee w Polsce. Bungee jumping na ul. Górczewskiej jest już miejscem kultowym. Tak samo zresztą jak stadion Olimpia czy Sarmata, na którym trenował m.in. Janusz Kusociński. Co dzisiaj dzieje się w tych miejscach? Gdzie odpoczywają mieszkańcy Woli?

10. Filantropi i społecznicy - od osiedla Wawelberga do Korczakianum.

Nie byli tylko kapitalistami, Hipolit i Ludwika Wawelbergowi sfinansowali budowy dwóch kolonii robotniczych. Odwiedzimy jedną z nich, przy ul. Górczewskiej, aby zobaczyć, jak

wygląda realizacja idei zacierania antagonizmów społecznych poprzez własne mieszkanie. Z kolei przy ul. Jaktorowskiej 6 (dawniej Krochmalna 92), przed dawnym Domem Sierot dla dzieci żydowskich w Warszawie, znajduje się pomnik wielkiego społecznika Janusza Korczaka. A po drodze, na placu pamięci Męczenników Warszawskiej Woli porozmawiamy o poświęceniu i bohaterstwie m.in. lekarzy, zakonników i harcerek.

11. Ogrodnicy i budowniczości metra - spacer po terenach dawnych Ogrodów Ulricha i ich okolicach

Będzie to okazja do przypomnienia historii rodziny Ulrichów, która przez kilkadziesiąt lat przyczyniała się do rozwoju gospodarczego terenów poza granicami miasta nabytych w II połowie XIX wieku. Dziś, choć to miejsce kojarzy się mieszkańcom Warszawy z Centrum Handlowym Wola Park, to dzięki kilku ciekawym miejscom stwarza specyficzny klimat, nawiązujący do czasów dawnych właścicieli. Park pokazowy, Willa Ulricha, Zielona Chata, Szklarnie - stały się jeszcze atrakcyjniejsze po rewitalizacji, przeprowadzonej w 2022 roku. Można tu poznawać historię jednocześnie odpoczywając. Nieco uwagi poświęcimy także proekologicznemu Współdzielnikowi, działającemu z sukcesem od ponad roku. W czasie spaceru zwrócimy uwagę na zmiany wyglądu i otoczenia ulicy Górczewskiej w związku z oddaniem do użytku stacji metra „Ulrychów”. Poznamy historię jej budowy, porównamy jej wystrój z innymi wolskimi stacjami, które znamy od 2020 r.

12. Literaci, rzemieślnicy, wychowawcy i nie tylko - spacer po ulicy Chłodnej

O niezwykłości tej ulicy, zwanej „wolską Marszałkowską”, świadczą jej znani mieszkańcy Warszawy. Wszyscy kojarzymy ją z Adamem Czerniakowem – przewodniczącym Judenratu w czasach okupacji niemieckiej i ks. Jerzym Popiełuszko. Upodobali ją sobie także literaci - a wśród nich, ci znani: St. Jachowicz, J. Tuwim, M. Białoszewski, M. Berg, E. Keret i A. Nadolny, a także M. Wańkowicz i J. Twardowski (sąsiedzi z najbliższej okolicy u styku Chłodnej i Elektoralej). Warto wspomnieć także o właścicielach słynnych zakładów rzemieślniczych: Karolu Malczu (prod. srebrne i platerowane sztuce, tace, lichtarze), J. Norblinie (podobny profil działalności), przedstawicieli trzech pokoleń rodziny Manzlach (zakład kamieniarsko-rzeźbiarski), Karolu Sommerze (cukiernictwo) i Stanisławie Gaszczyńskim (zakład stolarski). Słynni wychowawcy działający w rejonie tej ulicy to: H. Goldszmit (Janusz Korczak) i Stefania Wilczyńska, (w okresie 1940-1941) zmuszeni do prowadzenia na terenie getta (Chłodna 33) Domu Sierot. Dotychczasową siedzibę przy ul. Krochmalnej 92 zamieniono w Państwową Męską Szkołę Handlową im. J.M. Roesslerów, która również szczyciła się znakomitymi nauczycielami, pedagogami i uczniami. Chłodna to także legendarne kina: „Czary” – Chłodna 29, „Kometa” Chłodna 47 i kino w domu katolickim przy ul. Chłodnej 9.

13. Architekci bohaterom Warszawy - wizyta w Izbie Pamięci przy Parku Powstańców Warszawy i spacer po nekropoliu.

Dzięki inicjatywie i długoletnim staraniom p. Wandy Traczyk Stawskiej, (żołnierza AK, uczestniczki Powstania Warszawskiego, przewodniczącej Komitetu ds. Cmentarza Powstańców Warszawy), wsparciu finansowemu władz, kreatywności architektów i działaniu wykonawców inwestycji, od 2 października 2022 r. Wola posiada nową, niezwykłą placówkę muzealną – Izbę Pamięci przy Parku Powstańców Warszawy. To symboliczne miejsce zaprojektowała pracownia Piotra Bujnowskiego (przy udziale Macieja Koczocika, Krzysztofa Makowskiego, Martyny Rowickiej i Kariny Jędrak). Zastosowane b. surowe rozwiązania architektoniczne, specjalnie dobrane materiały budowlane potęgują wrażenie tego dramatycznego miejsca. Po zwiedzeniu ekspozycji przewidziany jest spacer po Cmentarzu Powstańców Warszawy i odwiedzenie wybranych miejsc takich jak Pomnik Matki, Pomnik Polegli Niepokonani, znajdujący się na kurhanie z prochami 50 tys. ofiar, ołtarz polowy, mur cmentarza a tekstem wiersza „Modlitwa”, groby dzieci Wandy Lurie, Krystyny Niżyńskiej „Zakurzonej” i innych itp).

14. Farmaceuci, lekarze, nauczyciele i budowniczowie nowych tras komunikacyjnych - spacer w rejonie Czystego.

Rejon Czystego w okolicach ulicy Karolkowej i Kasprzaka od wielu dziesięcioleci związany jest z farmacją, służbą zdrowia i szkolnictwem. Będzie to więc opowieść o 100 - letniej tradycji produkcji farmaceutyków (Towarzystwo Przemysłu Chemiczno-Farmaceutycznego Mgr Klawe, po upaństwowieniu Warszawskie Zakłady Farmaceutyczne „Polfa”), a także jeszcze dłuższej działalności Szpitala Wolskiego, którego początki sięgają czasów Szpitala Starozakonnych. Placówką o nieco krótszym stażu, posiadającą status placówki naukowo-badawczej Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej jest Instytut Matki i Dziecka, którą powołano tuż po wojnie. Szkolnictwo reprezentuje obecna Szkoła Podstawowa nr 387 im. Szarych Szeregów, posiadająca historię sięgającą lat 30. XX wieku, a także jedno z bardziej znanych i cenionych warszawskich techników – Technikum Radiowego im. M. Kasprzaka, przez wiele lat związane z Zakładami Radiowymi im. M. Kasprzaka. Szkoła przechodziła wiele reorganizacji, dziś to Zespół Szkół Nr 36 im. Marcina Kasprzaka w Warszawie – przygotowujący m.in. do zawodu informatyka. Rejon Czystego to także nowoczesność, której przejawem jest m.in. rozbudowa tras tramwajowych, ułatwiająca obsługę pasażerów nowych osiedli mieszkaniowych Woli i zapewniająca lepsze połączenie z odległymi dzielnicami Warszawy (Wilanów). Te ważne inwestycje realizowane są aktualnie na ul. Kasprzaka, a w przyszłości także w rejonie ulicy Ordon a i Krzyżanowskiego w kierunku Dw. Zachodniego.

15. Wytwórcy dóbr wszelakich i zaczarowany świat rozrywki - spacer ulicą Wolską i w jej okolicach.

Ulica Wolska na odcinku od Płockiej do Towarowej to część dawnego zagłębia przemysłowego (m.in. Zakłady Ursus, Zakłady Franaszka /powojenny Foton, Zakłady Braci Henneberg, Fabryka Makaronów „Nałęcz”). Wytwarzano tu w różnych okresach zróżnicowane produkty - od wyrobów platerowanych, obić papierowych, wyrobów branży spożywczej po silniki, ciągniki rolnicze, wyposażenie armii. Legendę ulicy Wolskiej/Chłodnej i ich okolic tworzyły kina. W czasie spaceru odnajdziemy miejsca, gdzie można było zobaczyć najslawniejszych aktorów – na ekranach kin, a przy odrobinie szczęścia także w realu - w studiu nagrań muzycznych przy ul. Płockiej. Porozmawiamy o działalności najslawniejszych, nie istniejących już wolskich kin (Helios - Wolska 8, Roxy – Wolska 14, Italia – Wolska 32 , powojennego W-Z), a także o Zakładach Fonograficznych Odeon – czyli powojennej Muzie.

16. Znani i cisi bohaterowie getta - spacer upamiętniający mieszkańców getta m.in. z okazji 80. rocznicy powstania.

Wędrówka po dawnym terenie getta będzie okazją do przypomnienia mieszkańców i działaczy zamkniętej dzielnicy, ogólnie znanych, często wymienianych takich jak: Rachela Auerbach, Stefania Grodzieńska, Adam Czerniaków, Władysław Szlengel, Adina Błady-Szwajger, A. Braude -Hellerowa. Nie wolno pominąć osób zapomnianych, łagodzących trudy codziennego życia getta – jak np. wolontariuszki żydowskich organizacji samopomocowych. W 80 rocznicę powstania 1943 r. warto przywołać także wspomnienie niezwykłych kobiet – bojowniczek, uczestniczek walk, wśród nich Cywię Lubetkin, Maszę Glajtman Putermilch, które po wyjściu z getta brały udział w powstaniu warszawskim.

17. Bohaterowie pracy socjalistycznej i deweloperzy - spacer po Odolanach

To spacer o nieco sentymentalnym charakterze. Pozwoli on uczestnikom zlokalizować miejsca działalności socjalistycznych zakładów pracy: K. Świerczewskiego, L Waryńskiego, Warszawskiej Fabryki Platerów Hefra , PZL Warszawa i magazynów RSW Prasa – Książka – Ruch. Będziemy lokalizować i wspominać historie zakładów i najlepsze chwile nieistniejących już fabryk i spółdzielni. Będzie to też okazja do zaprezentowania informacji o najważniejszych deweloperach, którzy stworzyli zupełnie nowe Odolany.

18. Nasze pomysły na wygodę i urodę - czyli budżet obywatelski na Woli.

Spacer szlakiem zrealizowanych pomysłów zgłoszonych przez mieszkańców dzielnicy odbywać się będzie tym razem w rejonie Lasku na Kole. Poszerzymy swoją wiedzę o nowe i ciekawe miejsca zapraszające nas do aktywnego odpoczynku w otoczeniu przyrody. Odszukamy m.in. nowe place zabaw dla dzieci, nowo posadzone drzewa, łąki kwietne, budki lęgowe dla ptaków i specjalny tor dla miłośników jazdy na rowerze.

19. Twórcy sztuki ulicy - spacer od Al. Jana Pawła II, przez podwórka Muranowa, ul. Żelazną, Ogrodową, do ul. Karolkowej.

O wyglądzie i urodzie dzisiejszej Woli decydują m.in. murale. Upiększają, uczą, przypominają, zwracają uwagę na problemy, skłaniają do refleksji. Widoczne są na starych kamienicach, nowoczesnych biurowcach i muranowskich garażach. Te, które zobaczymy na trasie spaceru opowiadają m.in. o kobietach związanych z Muranowem, dzieciach jednego z muranowskich podwórek, przedwojennych cyklistach, znanym działaczu opozycyjnym z czasów PRL i marzeniach niepełnosprawnych dzieci z jednej z wolskich szkół. Spotkamy co najmniej dwie kolorowe wizytówki Woli przedstawiające najbardziej charakterystyczne obiekty dzielnicy w realnym i w nieco bajkowym ujęciu. Przedstawimy także informacje na temat twórców tych dzieł m.in. Tytusie Brzozowskim, Dariuszu Paczkowskim, Adamie Walasie, Bruno Neuhamerze, Igorze Chołda (Aqualoopa) i Alicji Białej.

20. Działacze kultury i ich miejsca pracy -

Spacer po „kulturalnym Kole”, połączony będzie z wizytami w:

- działającym od 85 lat, najstarszym w Warszawie domu kultury, tj. Domu Społecznym przy ul. Obozowej 85,
- ZWPEK Młodzieżowym Domu Kultury przy ul. Brożka 1 A
- Wypożyczalni dla Dzieci i Młodzieży nr 11 przy ul. Ciołka 20

Nie zabraknie informacji o ofercie skierowanej dla dorosłych i młodych mieszkańców dzielnicy oraz o najciekawszych osiągnięciach tych placówek.